

Prof. dr hab. Andrzej Derdziuk OFMCap

Lublin, 29.04.2026

Katedra Bioetyki Teologicznej

Sekcja Teologii Moralnej

Instytut Nauk Teologicznych

Wydział Teologii KUL

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

O. mgr lic. Piotr Kubiak OFM, *Wypowiedzi Zespołu Ekspertów Konferencji Episkopatu Polski ds. Bioetycznych – argumentacja i recepcja. Studium teologicznomoralne*. Toruń 2026 s. 304.

Wraz z rozwojem nauki i techniki problematyka bioetyczna staje się coraz bardziej aktualna i wymaga naukowej refleksji nad złożonymi wyzwaniami w zakresie życia i zdrowia ludzkiego. Mimo spadku autorytetu Kościoła, wciąż jest jednak oczekiwany głos przedstawicieli struktur kościelnych w ważnych sprawach społecznych, w tym także w zakresie moralnej oceny działań terapeutycznych i eksperymentów medycznych. Współczesny człowiek oczekuje jasnych wskazań na temat dopuszczalności pewnych zachowań w zakresie ochrony zdrowia i życia. Bowiem wielość rozwiązanych podsuwanych przez różne środowiska tylko powiększa zamęt i rodzi poczucie zagubienia wśród ludzi szukających prawdy i kierujących się dobrem.

Rozprawa doktorska o. Piotra Kubiaka podejmująca kwestię zakresu treściowego i recepcji medialnej wypowiedzi Zespołu Ekspertów Konferencji Episkopatu Polski ds. Bioetycznych w latach 2008-2025 doskonale wpisuje się w zadanie przybliżania wskazań bioetycznych Kościoła w Polsce. Autor w sposób przejrzysty i bezstronny omawia poszczególne dokumenty Zespołu Ekspertów i umieszczając je w odpowiednim kontekście społecznym i doktrynalnym, prezentuje ich recepcję w mediach katolickich i liberalnych. Pragnę pogratulować zarówno promotorowi, ks. prof. Zbigniewowi Wanatowi, jak i autorowi rozprawy o. Piotrowi Kubiakowi, że zdecydowali się podjąć tak ważny i aktualny temat, będący sam w sobie dość trudny, bo mierzący się z wyzwaniami, które wymagają głębokiej wiary i poszerzonej wiedzy.

1. Ocena układu i konstrukcji treści pracy

Praca przedstawia złożone zagadnienie wyzwań bioetycznych, przed jakimi stają katolicy w Polsce i prezentuje odpowiedzi na dylematy moralne, które są rozstrzygane przez odpowiednie gremium powołane w tym celu przez Konferencję Episkopatu Polski. Zaproponowany układ rozdziałów oraz konsekwentne stosowanie przejrzystego języka narracji, czyni recenzowaną rozprawę doktorską czytelnym świadectwem opanowania koniecznej wiedzy przez jej autora i zastosowania odpowiedniej metody przedstawiania treści. Poszczególne rozdziały ukazują rozwijający się sposób omawiania podjętego problemu badawczego i zasadniczo zachowują właściwe proporcje zarówno co do wielkości poszczególnych partii tekstu, jak i co do sposobu ujmowania treści i stawiania wniosków z analizy zebranego materiału.

Praca liczy cztery rozdziały, poprzedzone instruktywnym wstępem i zwieńczone zakończeniem, w którym wprowadzicie w skromnej postaci, ale w sposób wystarczający podano wnioski podsumowujące najważniejsze owoce pracy badawczej. Każdy z rozdziałów został poprzedzony odpowiednio ułożonym wprowadzeniem, które orientuje czytelnika, o czym będą prowadzone rozważania. Na końcu rozdziałów znajdują się dość szczegółowe podsumowania, które powtarzają treści poruszane w trakcie rozdziału i zawierają krótkie nawiązania wprowadzające do następnych partii pracy. Wykaz skrótów oraz właściwie ułożona bibliografia umożliwiają łatwe poruszanie się po przywoływanych przez o. Piotra pozycjach naukowych.

Struktura poszczególnych rozdziałów jest przemyślana i czytelnie zaznaczona graficznie. Uwzględniając różną objętość materiału źródłowego, autor zastosował następującą kolejność referowania treści. Po syntetycznym ukazaniu istoty zagadnienia bioetycznego w świetle nauki Kościoła, nakreślił elementy kontekstu społecznego i medialnego, a następnie zreferował treść dokumentu Zespołu Ekspertów, by przejść do opisu sposobu reakcji medialnych na jego pojawienie się. Na koniec rozdziału jeszcze raz syntetycznie powracał do treści poszczególnych dokumentów, ukazując ich recepcję i podając niezbyt liczne swoje uwagi redaktorskie.

Autor wskazał, że jego pracy „towarzyszyły dwa podstawowe pytania badawcze: Po pierwsze, jakiego typu argumentację stosował Zespół omawiając kolejne kwestie bioetyczne? Po drugie, czy media, który donosiły o publikacji dokumentów dostrzegały tę argumentację i jak się do niej odnosiły?” (s. 8). Pozwoliło to na ukazanie ogromnego wysiłku, który wkłada Zespół Ekspertów w przedstawianie i odpowiednie argumentowanie stanowiska Kościoła

w kwestiach bioetycznych. Jednocześnie autor miał na uwadze ukazanie tego, jak katolicka nauka w zakresie bioetyki jest prezentowana w mediach w Polsce. W pewien sposób może to być elementem szerszej refleksji, w jaki sposób trzeba docierać dziś do ludzi z przesłaniem moralnym Kościoła. Autor przypomniał powód powołania Zespołu ds. Bioetycznych, którym jest „potrzeba formowania ludzkich sumień w obliczu problemów i zagadnień bioetycznych” (s. 5). Chodzi o to, by „kształtować wrażliwe sumienia, które nie traktują nigdy osoby ludzkiej w sposób instrumentalny” (s. 5). Pokazał też niepokojące zjawisko stronnictwa „interpretacji kościelnych dokumentów i przypisywania autorom intencji, których nie mieli” (s. 224).

Mając świadomość, że do tej pory recepcja naukowa dokumentów wytworzonych przez Zespół Ekspertów była nader skromna, o. Kubiak podjął badania, których owocem może być „rozpowszechnienie treści tych dokumentów i wykorzystanie ich w przyszłości w celu formacji moralnej wokół kwestii bioetycznych” (s. 8). Wypowiedzi Zespołu Ekspertów są dostępne w *Aktach Konferencji Episkopatu Polski* a także są umieszczone na oficjalnej stronie internetowej. Punktem odniesienia dla ich oceny są wypowiedzi Urzędu Nauczycielskiego Kościoła, które autor przywołuje w tekście rozprawy. Z kolei przeglądając strony internetowe środków społecznego przekazu w postaci gazet, czasopism i oficjalnych portali różnych środowisk, o. Kubiak dokonał analizy ich reakcji na oświadczenia wydawane przez Zespół Ekspertów.

Cztery rozdziały rozprawy trafnie ujmują prezentowane zagadnienie i w sposób spójny oraz przejrzysty dokonują omówienia przedmiotu badań prowadzonych przez autora. Rozdział pierwszy podejmuje kwestię troski o sumienie w obliczu wyzwań bioetycznych. Doktorant skupił się na ukazaniu konieczności formacji sumienia w oparciu o podstawowe wyznaczniki jego właściwego funkcjonowania. Oddzielną kwestią jest ukazanie sprzeciwu sumienia pojętego jako możliwość odmowy pewnych świadczeń i zachowań motywowaną niezgodą na obowiązujące procedury medyczne przeciwne wskazaniom moralnym odczytywanym w sumieniu. Rozróżniono prawa i uprawnienia pacjenta, które mogą rzucać światło na zakres zobowiązań dotyczących służby medycznej. Rozdział ten, zasadny w całej strukturze pracy, jest przesadnie wypełniony pewnymi rozważaniami, które niepotrzebnie powiększają jego objętość. Dotyczy to podjęcia kwestii *in vitro* na stronach 15-16 i 27-28 oraz poświęceniu wiele uwagi prezentacji nauczania papieża Benedykta na temat dyktatury relatywizmu (s. 17-20).

Struktura trzech pozostałych rozdziałów jest typowa dla prezentacji zagadnień etyki medycznej i dlatego obejmuje początek życia, jego rozwój w trosce o zdrowie i życie oraz

zagadnienia dotyczące choroby i śmierci. Rozdział drugi skupia uwagę czytelnika wokół początku życia ludzkiego i omawia kwestię sztucznego zapłodnienia *in vitro*, formy antykoncepcji „dzień po”, aborcji i działań z zakresu manipulacji genetycznych na embrionach a także przedstawia zagadnienia chimer i hybryd oraz sztucznej macicy.

W rozdziale trzecim autor skupił się na kwestiach dotyczących okresu życia, w którym zarówno rozwijają się siły twórcze człowieka, jak i osoba doznaje różnych wyzwań ze strony zagrożeń ze strony czynników chorobotwórczych. Praktycznie jednak treść rozdziału zdominowana jest przez zagadnienia związane z pandemią Covid-19 i oceną działań w sytuacji walki z chorobą powodowaną przez wirus Sars-CoV-2. Omówiono zatem kwestię dystrybucji środków ratunkowych i ich dostępności dla różnych grup społecznych oraz wskazania etyczne dotyczące szczepionek i ich różnej oceny w zależności od sposobu ich pozyskiwania z komórek macierzystych od abortowanych dzieci. Podjęto też kwestię tranzytologii płci jako zjawiska o podłożu kulturowym i istotnym komponencie medycznym.

Ostatni rozdział został poświęcony kwestiom umierania i śmierci. Ukazując zjawisko terapii daremnej, autor skupił się na prezentacji odpowiedniego dokumentu Zespołu Ekspertów oraz rozróżnił wiele terminów, które występują w tym kontekście. W zakresie kwestii szczegółowych przedstawił stanowisko Kościoła w kwestii wentylacji płuc w rdzeniowym zaniku mięśni typu 1 oraz odniósł się do reakcji Zespołu Ekspertów na kazus Alfiego Evansa, którego jako pacjenta nie rokującego wyleczenia, sądowym wyrokiem śmierci skazano na śmierć przez niedopuszczenie do podjęcia dalszej terapii.

Autor przedstawił i zastosował wszystkie konieczne elementy dotyczące sposobu postępowania w procesie badawczym. Poza ukazaniem celu, podkreślił wagę zebranej literatury i określił rodzaj wykorzystywanych źródeł, a także krótko zaznaczył metodę wykorzystaną w pracy. We wstępie do rozprawy na temat zastosowanej metody badawczej zawarł bowiem wskazania: „Podstawową metodą zastosowaną dla realizacji celów badawczych była analiza” (s. 8) oraz „Analiza zebranego materiału pozwoliła ostatecznie dokonać systematyzacji wyników pod kątem argumentacji i recepcji i przedstawić je w syntetyczny sposób na zakończenie każdego rozdziału” (s. 9). Zdarzają się odautorskie opinie autora dotyczące omawianych dokumentów o charakterze krytycznym (s. 125) i afirmatywnym (s. 230). Określając szerszą perspektywę prowadzonych przez siebie badań, o. Piotr stwierdził, że przeprowadzone przez niego analizy mogą być wykorzystane w formacji moralnej w ramach duszpasterstwa. Cenne jest zauważenie, że „personalistyczny charakter argumentacji Zespołu w pewnym stopniu potwierdził możliwości zbliżania ludzi reprezentujących odmienne światopoglądy” (s. 269).

2. Ocena rozprawy

Rozprawa o. Kubiaka opiera się na solidnych badaniach literatury teologicznomoralnej i medycznej w zakresie wyzwań, przed którymi staje dziś wspólnota katolików w Polsce. Autor patrzy na wyzwania bioetyczne z różnych stron i stara się określić przyczyny ich powstawania oraz opisać skutki, jakie one powodują w sumieniach. Ukazuje też reakcję społeczną zawartą w mediach, które należą do różnych nurtów. Niekiedy zdarza się, że przytaczając opinię zawartą w doniesieniach medialnych, po dosłownym zacytowaniu obcej wypowiedzi znajduje się refleksja, o której nie wiadomo, czy jest autorstwa przytaczanego źródła, czy samego Doktoranta. Np.: „W dokumencie przygotowanym przez Zespół Ekspertów Konferencji Episkopatu Polski ds. Bioetycznych niestety brakuje takiego prostego, ale i jednoznacznego wskazania.” (s. 188). Trudno zgodzić się ze stwierdzeniem autora, który zaliczył portal *wpolityce* do mediów liberalnych (s. 102).

Zmiana dotychczasowych paradygmatów postępowania wynika ze zmiany mentalności, będącej z kolei skutkiem postępu technologicznego, za którym wydaje się, że nie nadąża już ludzka zdolność do przystosowywania się do nowych uwarunkowań. Doktorant podejmuje się ambitnego zadania ujęcia w ramach refleksji teologicznomoralnej treści dotyczących przemian w zakresie traktowania zdrowia i życia w ramach ponowoczesnego społeczeństwa i odnosi je do wskazań etycznych Kościoła. Śledząc zagadnienia przemian mentalności w zakresie ochrony zdrowia w kluczu przyjętym z perspektywy teologicznej, mgr Kubiak podkreśla wagę właściwej antropologii, która warunkuje właściwe postrzeganie osoby ludzkiej i jej zaangażowania w życie społeczności. Kładąc nacisk na integralną wizję osoby, podkreśla, że tylko adekwatnie uformowany człowiek, który ma odpowiednie przymioty w postaci cnót, potrafi właściwie odnaleźć się w świecie, w którym przyszło mu żyć.

Problematyka rozprawy jest ważna i odkrywcza, tak iż w pełni zasługuje na podjęcie jej przez teologa moralistę. Treść rozważań naukowych o. Kubiaka ukazuje potrzebę pogłębionej refleksji nad skutkami stylu życia przyjętego przez współczesne pokolenie. Człowiek bowiem przez postęp technologiczny do tego stopnia przetworzył środowisko, w którym żyje, że już nie zauważa, jak ono samo wpływa na niego i powoduje, że traci on odniesienie do natury, a przez to ma utrudniony kontakt z samym sobą i z Bogiem. Ma się wrażenie, że człowiek współczesny, urzeczywistniając przez swoje wynalazki i rozwiązania techniczne oraz stosowane metody managementu, sen o „nowym wspaniałym świecie”,

spuścił przysłowiowego „smoka”, który ma moc go całkowicie obezwładnić i poddać swej kontroli, mimo sprzeciwu tegoż człowieka. Człowiek czuje się zaplątany we własną sieć, którą utkał w roszczeniu do uczynienia sobie ziemi poddanej jego własnym zachciankom. Rozprawa o. Kubiaka pozwala na zyskanie właściwego oglądu rzeczy i formuje sumienia, doceniając wagę właściwego myślenia, które uruchamia zdrową praktykę życia społecznego.

3. Źródła i opracowania. Bibliografia i przypisy

Praca ma charakter źródłowy wyrażający się w sięganiu do dokumentów Zespołu Ekspertów Konferencji Episkopatu Polski ds. Bioetycznych i wypowiedzi Urzędu Nauczycielskiego Kościoła. Odnosi się też do zjawiska recepcji tych dokumentów, która „w mediach przybrała nade wszystko formę krótkich komunikatów o publikacji dokumentu oraz - zwłaszcza w przypadku mediów katolickich – udostępnienia całej jego treści” (s. 247). Bibliografia jest imponująca i obejmuje liczne publikacje polskie i niektóre zagraniczne. W wykazie publikacji zdarzają się opuszczenia znaku „enter”, który odróżnia jedną pozycję od drugiej (por. s. 273, 278). Dość dziwnie wyglądają pozycje bibliograficzne w wykazie alfabetycznym rozpoczynające się od funkcji kościelnej lub tytułu naukowego. O ile w niektórych przypadkach są one usprawiedliwione, bo tak brzmią tytuły przywoływanych tekstów z Internetu, to w np. określenia Prof. Horban czy Prof. Simon jest to zupełnie niepotrzebne (s. 292). Pozycję Tomasza Krzyżaka należałoby umieścić pod literą „K”, a nie pod „T” od inicjału jego imienia (s. 296).

Autor niekiedy niedokładnie podaje nazwiska autorów, tak więc zamiast Cenciniego, mówi o Cecinim (s. 12), a zamiast podać nazwisko Kmiecik, zapisuje je jako Kmiecica (s. 67). Posłankę Krystynę Pawłowicz, określa nazwiskiem Pawłowi (s. 113), natomiast w wyliczeniu literatury na początku znalazł się tekst Terlikowskiego, niepotrzebnie poprzedzony literą „A” (s. 277). Nie istnieje Państwowa Akademia Nauk, ale Polska Akademia Nauk (s. 203). Do zauważonych literówek należy dodać niezręczności stylistyczne: „Stwierdza, że Episkopatu tabletki te są niebezpieczne” (s. 114); „Jego stan zdrowia Alfiego” (s. 262). Nie do końca jest zasadne umieszczenie pozycji Ratzingera *Wiara i teologia dzisiaj* oraz *Relatywizm – centralny problem wiary dzisiaj* w ramach Wypowiedzi Urzędu Nauczycielskiego Kościoła (s. 273).

Autor we wstępie syntetycznie zreferował dotychczasowy stan badań nad podjętym zagadnieniem i wykazał argumenty, by twierdzić, że jego opracowanie ma charakter pionierski i zawiera prezentację oraz syntezę nauczania Kościoła w Polsce na temat kwestii

bioetycznych. O. Kubiak metodycznie referuje poszczególne aspekty troski o życie i zdrowie, analizując przejawy zmian mentalności i ukazując ich oddziaływanie na sposób reagowania na współczesne wyzwania. Autor stosuje poszerzony opis zjawisk i umiejętnie dokonuje syntezy podejmowanych zagadnień oraz potrafi je odnieść do aktualnych zdobyczy wiedzy z zakresu nauk medycznych. Zauważa się, choć niezbyt często, gotowość Doktoranta do formułowania własnych stwierdzeń i wyrażania krytycznych uwag na referowane dokumenty.

Przypisy zostały zrealizowane według jednolitego kryterium przyjętego w pracy i są zapisane w sposób poprawny i czytelny oraz konsekwentny. W przypadku autorów obcojęzycznych, których publikacje zostały wydane po polsku, nie podano nazwisk tłumaczy. Obok tekstów drukowanych są też liczne odniesienia do netografii. Jest to uzasadnione charakterem pracy i jej materiałem źródłowym, którym są doniesienia medialne na temat dokumentów Zespołu Ekspertów.

Język rozprawy jest komunikatywny i oddaje rzeczywistość mentalności współczesnego społeczeństwa oraz ukazuje sens i znaczenie troski o właściwe rozumienie kwestii bioetycznych. Autor umiejętnie prezentuje zadanie formacji sumienia oraz umieszcza je w integralnej wizji osoby i wspólnoty pielęgowanej przez Kościół katolicki. Doktorant panuje nad prowadzoną przez siebie narracją i doprowadza do konkluzji etycznej, ukazując przedstawiane poglądy w aspekcie dobra i zła.

W zakresie stylu trzeba podkreślić autorskie podejście do referowania zagadnień, które nie jest niewolniczo zależne od przytaczanych źródeł i opracowań. Styl języka jest komunikatywny i pozwala głęboko wnikać w zakres referowanych zagadnień. Praca wymagałaby jednak adiustacji językowej w zakresie stylu i pisowni. Zdarza się bowiem, że niekiedy występują błędy literowe i nieznaczne niezręczności stylistyczne.

4. Pytania do doktoranta

Na kanwie powyższych uwag pragnę skierować do Doktoranta następujące pytania:

Które z badanych przez ojca Piotra zagadnień bioetycznych jest najistotniejsze dla ukształtowania odpowiedniej postawy ucznia Chrystusa?

W jaki sposób należałoby dzisiaj argumentować moralną niedopuszczalność procedury in vitro?

5. Wniosek końcowy. Przedstawiona do recenzji praca o. Kubiaka spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim. Autor podjął ambitne zadanie zaprezentowania

i krytycznego ocenienia problematyki dotyczącej życia i zdrowia podejmowanej w dokumentach Zespołu Ekspertów Konferencji Episkopatu Polski ds. Bioetycznych. Biorąc pod uwagę poszczególne zagadnienia wchodzące w zakres projektu badawczego, omówił kwestię treści dokumentów, motywów ich wydania, określił przedmiot badań, przyjętą argumentację oraz wskazał na reakcje na działania Zespołu Ekspertów w mediach katolickich i liberalnych. Całość jest spójna i dostrzega się właściwie ułożoną kolejność referowania poszczególnych zagadnień, które są umieszczone w określonym kontekście społecznym

Praca doktorska spełnia wymagania art. 187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku, Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024.1571 t.j.). Stawiam formalny wniosek o dopuszczenie o. mgr. licencjata Piotra Kubiaka do dalszych etapów postępowania doktorskiego w ramach Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Prof. dr hab. Andrzej Derdziuk OFMCap